

Daha bir I. Ulusal Sosyal Bilimlerde Yayın Kurultayı

Emin Karip, Editör

TÜBİTAK-ULAKBİM 2-3 Kasım 2006 günlerinde I. Ulusal Sosyal Bilimler Kurultayı'nı gerçekleştirdi. Kurultayda “Türkiye'de sosyal bilimler ve süreli yayıncılık”, “dergi editörlüğü ve hakemlik sistemi”, “araştırma ve yayın etiği”, “bilimsel makale ve yayın nitelikleri”, “sosyal bilimler süreli yayınlarında bilim dili sorunu” ve “akademik yükseltme ve atamalar açısından süreli yayıncılık” konularında oturumlar düzenlendi.

Kurultay sosyal bilimler alanında süreli yayıncılıkta yaşanan sorunların birçok yönüyle tartışılmasına fırsat sağlaması açısından sosyal bilimlerde süreli yayıncılığa önemli katkılar sağlamıştır. Ancak, bu sorunların yansımaları ve örnekleri; çok iyi örnekler yanında, sosyal bilimler araştırmalarında tartışılan sorunların pek çoğunun gözlenebileceği ciddi biçimde sorunlu örnekleri de sunular arasında gözlemlemek mümkün olmuştur. Türkiye’de sosyal bilimler alanında süreli yayıncılıkla ilgili bilimsel verilere dayalı değerlendirmeler, saptamalar, eleştiriler ve önerilerin sunulması yanında, bireysel/özel yargılara dayalı sunumlar da gerçekleştirilmiştir (Bkz. <http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvvt/sbvt/kurultay1/sunumlar>).

Büyüköztürk ve Kutlu'nun “Sosyal bilim araştırmalarında yöntem sorunu” konulu sunumu, Türkiye’de sosyal bilimler araştırmalarının niteliği ile ilgili çok önemli bilgiler sağlamaktadır (<http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvvt/sbvt/kurultay1/Buyukozturk-Kutlu.ppt>). Dergilere sunulan makalelerde yaygın olarak karşılaşılan yöntem sorunlarına ilişkin şu saptamalar dikkat çekicidir:

- *Araştırma deseni hakkında yeterince bilgi verilmemesi ve kullanılan araştırma deseninin seçilme nedeninin açıklanmaması,*
- *Evren/örneklem tanımlarına ve örnekleme yönteminin açıklanmasına yeterince özen gösterilmemesi,*
- *Geçerlik ve güvenilirlik hakkında yanlış ya da eksik bilgi verilmesi; ölçme sonuçlarının geçerliği ve güvenilirliği konusunda yeterli bir çözümleme yapılmaması, güvenilirlik için sadece Cronbach Alfa ile yetinilmesi ve geçerlik tartışmasının hemen hemen hiç yer almaması,*

- *Uygun istatistiksel yöntemlerin seçilmemesi; genelde, ya çok basit istatistik yöntemler kullanılması ya da kullanılan karmaşık yöntemlere hakim olunmaması,*
- *Nitel yöntem adı altında -gazetelerdeki köşe yazarlarının bile kaçındığı- öznel anlatımlar kullanılması,*
- *Literatür taramalarının genelde çok yüzeysel ve direk araştırma sorusuyla ilgili olmayan genel kavramların sunumunu içermesi, referans verme konusunda ciddi hatalar yapılması ve referans göstermeksizin başka çalışmalardan önemli miktarda alıntı yapılması,*
- *Kuramsal çerçevenin probleme odaklı, birbirini tamamlayan bir “sistem bütünlüğü” içinde değil de alt-alta sıralanmış bilgi özetleri halinde veriliyor olması,*
- *Veriye dayanmayan genellemelere gidilmesi.*

Bu sorunlar yanında, aynı makalenin birden fazla dergiye gönderilmesi ve yayınlanmasını temin etmek için çeşitli etik olmayan müdahaleler de Kurultayda üzerinde durulan önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Kurultayda yayın sürecinin etik, bilimsel ve teknik yönleriyle ilgili tartışmalar süreli yayın yapmak isteyenler kadar, hakemler ve editörler için de bilgilendirici olmasının yanında, bir özdeğerlendirme zemini oluşturmuştur.

TÜBİTAK-ULAKBİM'in gerçekleştirdiği bu etkinliği kutlamak gerekir. Ancak, bazı değerlendirmelerde Kurultayın içeriği ve amacı ile ters düşecek öğelere de dikkat çekmekte yarar var. Örneğin, anketlerin geri dönüş oranı sadece %15 civarında olan bir çalışmaya atıfta bulunarak ve bu hususu belirtmeden hakemli dergilerle ilgili bir değerlendirme yapılmasını ya da sadece kişisel “deneyim ve birikimlere” dayalı olarak Türkiye’de ve Dünyada dergi editörlüğü ve hakemlik sistemlerinin değerlendirilmesini (<http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvvt/sbvt/kurultay1>), Büyüköztürk ve Kutlu'nun bulguları ışığında nasıl değerlendirebiliriz? Türkiye’de hakemli dergilerle ya da genel olarak sosyal bilimlerde süreli yayınlarla ilgili çeşitli sorunların varlığı bir gerçektir ve bu sorunların pek çoğu Kurultayda da çeşitli sunumlarda dile getirilmiştir. Sorunlar yanında çözüm önerileri de geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bütün bu tartışmalarda göz ardı edilmemesi gereken bir nokta, hakemli dergi niteliğinde süreli yayıncılığın, özellikle de eğitim bilimleri alanında, yaklaşık on yıllık bir geçmişinin olmasıdır. Eğitim bilimleri alanında süreli yayıncılık anlayışının yerleşmesi dahi tam olarak gerçekleşmemiştir. Süreli yayınların niteliğinin geliştirilmesini yalnızca yazarların, hakemlerin ve

editörlerin bilimsel nitelikleri ile açıklamak da mümkün değildir. Türkoğlu'nun da belirttiği gibi, süreli yayınların niteliği ve sorunları ile ilgili bugün yapacağımız bir değerlendirmenin akademik yükseltme ve atamaların tarihsel gelişimini de dikkate alması gerekir (<http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvt/sbvt/kurultay1/>).

Türkiye'de sosyal bilimlerde süreli yayınların sorunlarının ve niteliğinin küresel bir bakış açından ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi teknik olarak doğru bir yaklaşım olabilir. Ancak bir karşılaştırma yaparak, bu karşılaştırmanın sonunda sosyal bilimlerde süreli yayıncılıkta yetersiz olduğumuzu saptamaktan daha fazlasını yapmak zorundayız. Hakemli dergiler, yaklaşık on yıldır bir okul işlevi görüyor. Herkes öğreniyor; yazarların, hakemlerin, editörlerin ve okurların hep birlikte bir öğrenme çabası içinde olduğunu gözlemliyoruz. Bu süreçte; yazarların ve araştırmacıların bilimsel bilgi üretme yeterlikleri, hakemlerin ve editörlerin ise değerlendirme ve eser sahibini daha iyi yönlendirme yeterlikleri gelişti ve gelişmeye de devam etmektedir.

Kurultayda olduğu gibi, süreli yayınların hakemleri ve editörleri de bilimsel bilgiyi üreten ve yayınlamak/paylaşmak isteyenlerin çalışmaları ile ilgili eleştiriler ve değerlendirmeler yapmaktadır. Eleştirmek ve değerlendirmek, geliştirmek için önerilerle de desteklendiğinde çok daha yararlı hale gelmektedir. I. Ulusal Sosyal Bilimler Kurultayı'nı gerçekleştirenlere ve çabalarıyla; eleştirileri, değerlendirmeleri ve önerileriyle Türkiye'de sosyal bilimlerde süreli yayıncılığın gelişimine katkı sağlayanlara Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi olarak teşekkür ediyoruz.